

Jyväskylän yliopiston kirjaston **tiedotuslehti**
Verkkomakasiini

Julkaistu 2008-05-30 URN:NBN:fi:jyu-200805305380 © Jyväskylän yliopiston kirjasto

Kasvatusalan graduntekijä löytää hyvin aineistoa Jyväskylän yliopiston kirjastosta

Anja Agander
 Informaatikko
 Jyväskylän yliopiston kirjasto

Kirjaston kokoelmien laadun kannalta on oleellista, vastaavatko kokoelmat asiakkaiden tarpeita. Pienimuotoinen lähdeanalyysi on toimiva väline tämän mittaamiseen.

Sain idean kasvatusalan opinnäytteiden pienimuotoisen lähdeanalyysin tekemiseen evaluoidessani kirjaston kasvatustieteellisiä kokoelmia. Tarkoitukseni oli selvittää, vastaavatko kirjaston kokoelmat graduntekijän tarpeita eli löytävätkö he tarvitsemansa lähdemateriaalin helposti. Halusin myös tarkastella, minkä tyyppistä lähdeaineistoa graduissa käytetään. Kasvatustieteitä pääaineenaan opiskelevat osallistuvat kirjaston tiedonhankinnan koulutukseen, joten halusin saada tietoa myös siitä, näkyykö näissä koulutuksissa annettu ohjaus ja opastus gradutoissa mitenkään.

Selvityksessä on mukana kuusi vuoden 2007 aikana valmistunutta kasvatusalan gradututkielmaa. Valitsin tutkittavat työt vuoden 2007 lopussa satunnaisotannalla kirjaston kokoelmatietokannasta JYKDOKista niiden opinnäytteiden joukosta, joista oli saatavissa verkkoversio. Kaikki tuon vuoden aikana valmistuneet gradut eivät vielä tietokannassa olleet. Selvityksessä mukana olevista graduista 2 oli tehty kasvatustieteen laitoksella, 2 erityispedagogiikan laitoksella sekä 2 opettajankoulutuslaitoksella. Yhteensä näissä kuudessa opinnäytteessä oli 570 lähdettä eli keskimäärin 95 lähdettä kussakin. Lähteistä kotimaisia oli 64 % ja ulkomaisia 36 %. Ulkomaiset lähteet olivat englanninkielisiä, kaksi oli ruotsinkielistä ja yksi ranskankielinen.

Uutta vaiko vanhaa?

Tutkituissa opinnäytteissä oli käytetty tuoretta lähdemateriaalia.

Taulukko 1. Lähteiden ilmestymisvuodet

	%
< 1970	2
1970-79	3
1980-89	8
1990-99	29
2000-04	44
2005 >	<u>14</u>
	100

Selvityksessä mukana olleet gradut olivat valmistuneet vuonna 2007, joten niitä oli todennäköisesti tehty aktiivisesti parin edellisen vuoden aikana. Suurin osa käytetystä lähdemateriaalista oli ilmestynyt 2000-luvulla, joten tekijät olivat käyttäneet pääosin uusinta kirjallisuutta tutkimusta tehdessään. Tuoreen tutkimustiedon ja tutkimuskirjallisuuden tärkeyttä painotetaan myös tiedonhankinnan opetuksissa.

Mitä aineistoja käytetään?

Julkaisutyypeittäin lähteet jakautuivat seuraavasti:

Taulukko 2. Lähdeaineistot julkaisutyypeittäin

	%	n
Kirjat	49	(277)
Lehtiartikkelit	17	(95)
Kokoomateosartikkelit	28	(163)
Muut (www-sivut ym.)	<u>6</u>	<u>(35)</u>
	100	(570)

Lähes puolet opinnäytteiden lähdeaineistoista oli perinteisiä kirjoja, tutkimusraportteja tai muita monografioita. Artikkeleista 17 % (95) oli lehtiartikkeleita ja peräti 28 % (163) kokoomateosartikkeleita. Lähdeluetteloista ilmeni, että kun opinnäytteen tekijä oli löytänyt jonkun hyvän kokoomateoksen, siitä oli käytetty lähteenä lähes kaikkia artikkeleita. Kokoomateosartikkeleiden löytymistä jatkossa helpottaa myös se, että JYKDOKiin on luetteloitu ja sisällönkuvailtu vuodesta 2006 lähtien kotimaisissa kokoomateoksissa ilmestyneitä Jyväskylän yliopiston tutkijoiden ja opettajien artikkeleita.

Kasvatustieteellinen tutkimus perustuu tämän selvityksen mukaan vahvasti painettuun lähdeaineistoon, koska ainoastaan 6 % lähteistä oli selkeää verkkomateriaalia tai lähteitä oli käytetty verkosta. Tällaisia olivat mm. lait ja asetukset, joidenkin organisaatioiden toimintasuunnitelmat ja viranomaispäätökset, opetussuunnitelmat jne. Lisäksi yhdessä gradussa oli muutama viittaus sellaisiin julkaisuihin, jotka olivat ilmestyneet ainoastaan verkossa.

Lähteinä käytetyistä lehtiartikkeleista 77 % oli julkaistu ulkomaisissa lehdissä ja 23 % vastaavasti kotimaisissa lehdissä. Kansainväliset artikkelit oli julkaistu arvostetuissa lehdissä ja artikkelit olivat laadukkaita. Kotimaisten lehtiartikkeleiden vähäinen käyttö kertoo siitä, että kasvatustieteen kotimaisia tieteellisiä lehtiä on vain muutama. Tätä kompensoi se, että alalla julkaistaan runsaasti laadukkaita kokoomateoksia. Tiedonhankinnan opetuksissa on korostettu lähdekriittisyyttä ja se näkyi tässä selvityksessä mielestäni hyvin lehtiartikkeleiden käytössä.

Lähdeaineistot löytyvät JYKistä

Tarkistin kaikkien lähteiden saatavuuden JYKDOKista sekä tarvittaessa LINDAsta, e-aineistot myös NELLIstä ja epäselvissä tapauksissa 'googlettamalla'. Epäselviä lähteitä oli hyvin vähän, mikä toivottavasti kertoo siitä, että graduntekijä oli oikeasti hakenut lähteen tietokannasta ja käyttänyt alkuperäislähdettä. Plagiarismin merkkejä en tässä aineistossa havainnut. Tutkituista graduista kävi

ilmi, että Jyväskylän yliopiston kirjaston (JYK) kokoelmat riittävät hyvin kasvatustieteistä gradua tekevän tarpeisiin ja lähdekirjallisuus löytyy hyvin omasta kirjastotietokannasta. Peräti 93 % lähdeaineistosta löytyi JYKin joko painetuista tai elektronisista kokoelmista. Ainoastaan 7 % lähdeaineistosta oli sellaista, jota ei JYKissä ollut ja jonka graduntekijä on todennäköisesti joutunut tilaamaan kaukolainana jostakin toisesta kirjastosta. Nämä olivat enimmäkseen ulkomaisia kirjoja. Suurin osa (92 %) käytetystä kirjallisuudesta löytyi pääkirjaston avokokoelmasta tai kampuskirjastoista ja ainoastaan 8 % lähdeaineistoista kuului vapaakappalekokoelmaan.

Lehtiartikkeleista 75 % (72) oli saatavissa elektronisena. Näistä ainoastaan 19 artikkelia eli 26 % oli sellaisia, joista oli saatavissa pelkästään elektroninen versio. Muut artikkelit olivat ilmestyneet lehdissä, jotka löytyvät JYKistä sekä painettuna että elektronisessa muodossa. Lähdeluetteloista ei voinut päätellä, oliko tekijä käyttänyt painettua lehteä vai verkkoversiota; tosin joidenkin lähdeviittausten kohdalla tekijä oli maininnut käyttäneensä verkkolehteä. Viittauksia verkkokirjoihin oli vain yksi (Ebrary).

Lopuksi

Yliopistokirjastoissa lähdeanalyseja on tehty eniten väitöskirjoista (esim. Pappila 2004, Muhonen 2005, Nygren, Iivonen, Valtari & Heikkilä 2008). Näissä tutkimuksissa väittelijöiden tarvitsemat lähdeaineistot löytyivät oman kirjaston kokoelmista 55 prosentista 84 prosenttiin. Tutkimuksissa ei ollut mukana kasvatustieteiden väitöskirjoja. Jos oletetaan, että gradututkielmiin pitäisi lähdeaineistojen löytyä oman kirjaston kokoelmista, niin ainakin tämä suppea selvitys vahvistaa asian näin olevan. Elektronisten aineistojen lisääntyminen helpottaa jatkossa vielä lisää lähdemateriaalien saatavuutta ja käyttämistä.

Lähteet

Nygren, U., Iivonen, M., Valtari, A. & Heikkilä, T. 2008. Palveleeko kirjaston kokoelma väitöskirjatutkimusta? – lähdeanalyysillä kokoelmat näkyväksi. *Signum* 40 (1), 5-17.

Muhonen, A. 2005. Viitetiedolla vaikutusten jäljille. *Signum* 37 (2), 10-15.

Pappila, J. 2004. Humanistisen kokoelman evaluointi - tutkimuskirjallisuuden saatavuus Helsingin yliopiston kirjastossa. *Kansalliskirjasto - Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 5-6, 7-10.

